

Нове видання

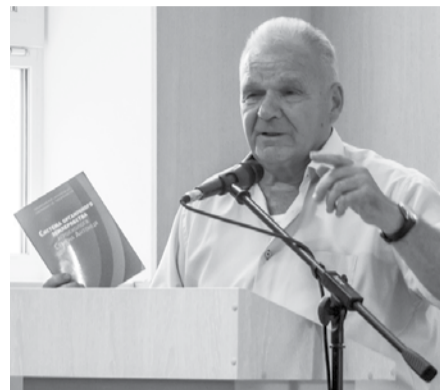
«На таких тримається наш Світ»

Під час Дня органічного поля в ПП «Агро-екологія» з великою цікавістю була сприйнята презентація нового науково-практичного видання «Система органічного землеробства агроеколога Семена Антонця».

Книга створена групою авторів, кожен з яких має безпосереднє відношення до наукового вивчення, розвитку й популяризації системи органічного землеробства, розробленої й впровадженої засновником ПП «Агро-екологія», Героєм Соціалістичної Праці, Героєм України, почесним академіком НААН України Семеном Свиридоновичем Антонцем. Над книгою працювали: доктор сільськогосподарських наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри екології Полтавської державної аграрної академії, голова вченої ради Полтавського товариства сільськогосподарства Віктор Писаренко (він також – науковий редактор книги), кандидат економічних наук, заслужений працівник сільськогосподарства України, заступник генерального директора ПП «Агро-екологія» Антоніна Антоненко, генеральний директор ПП «Агро-екологія» Гліб Лук'яненко, доктор сільськогосподарських наук, професор, перший проректор Полтавської державної аграрної академії Павло Писаренко. Завдяки внеску кожного з них, книга стала не просто описом унікальної системи землеробства, але й викладом основних положень філософії такого господарювання, а також практичним посібником для аграріїв.

«Вся історія землеробства, відтак, і сучасної цивілізації, – це спроба досягти компромісу між прагненням одержати високий урожай і зберегти родючість ґрунту – унікального, найціннішого і незамінного природного ресурсу, нагромаджувача сонячної енергії, основи життя рослин, тварин, людини» – цією фразою починається книга, задаючи тон всьому, викладеному далі. Автор коротко описує основну проблему сучасного землеробства – знищення родючості ґрунту. Так, вони наводять вражаючі цифри: «за останні 120 років ґрунти України втратили 8–10 % гумусу, в 2,5–3,0 рази зменшився вміст поживних речовин». Щоб подолати цю проблему, аграрії використовують різні синтетичні речовини. Проте, це не лише сприяє подальшому знищенню ґрунту, але й веде до деградації отриманих таким чином продуктів харчування, зміни їхніх властивостей, а у підсумку – негативно впливає на здоров'я людей, які споживають.

Вихід – у застосуванні такої системи землеробства, яка не шкодить довкіллю, зберігає й примножує родючість землі, дозволяє отримувати екологічно безпечні, корисні для здоров'я продукти. І саме така система розроблена Семеном Свиридоновичем Антонцем та успішно

Віктор Писаренко презентує нову книгу

працює вже чотири десятиліття. «Створена ним модель органічного землеробства є яскравою сторінкою у новітній історії землеробства України і світу, шляхом до життя людини у гармонії з природою», – стверджують автори книги.

Те, що подібне господарювання має значні перспективи, підтверджує великий інтерес до нього. Щоб ознайомитися з органічним землеробством, в «Агро-екології» побували тисячі людей з багатьох країн усіх континентів. Все популярнішим стає створений тут навчальний Центр органічного землеробства. Важливу роль у поширенні цих знань відіграє відновлене за ініціативи С. С. Антонця Полтавське товариство сільськогосподарства. Зробивши багато для розвитку аграрної галузі краю у XIX – на початку XX століття, нині Товариство поставило своєю головною метою «розвивати органічне виробництво, досліджувати, пропагувати і впроваджувати органічні технології, відкривати нові ринки, розширювати міжнародні зв'язки, шукати вихід на світових виробників сучасної техніки і насінневого матеріалу, працювати над тим, щоб органічне виробництво було рентабельним і конкурентоспроможним, формувати культуру споживання екологічно безпечної продукції». Під егідою Товариства вийшло і дане науково-практичне видання.

Основну частину книги відкриває стаття С. С. Антонця «Терністіє пути «безотвалки», яка вийшла рівно 30 років тому – 1987 року, у №8 журналу «Земледіліє». У цій статті Семен Свиридонович відверто й докладно ділиться своїм десятирічним досвідом роботи без плуга, обґрунтовує переваги ґрунтозахисного землеробства. У цій публікації, яка викликала великий резонанс у вигляді обговорення, вивчення, проведення семінарів тощо, вже викладені основи того господарювання, яке з часом перетворилося на струнку систему органічного

землеробства. Наступні розділи книги присвячені опису цієї системи та її окремих невід'ємних частин: структури посівних площ, мілкої обробки ґрунту, внесення гною, виробництва компосту, сидерації, використання нетоварної частини урожаю. Детально описане формування поживного режиму рослин, технології вирощування основних культур – пшениці озимої, ячменю ярого, кукурудзи, сої, соняшнику, гречки, проса. У розділі «Оптимізація фітосанітарного стану посівів» дана науково обґрунтована відповідь на одне з перших запитань тих, хто знайомиться з органічним землеробством: що робити зі шкідниками, хворобами й бур'янами, якщо заборонено застосовувати хімічні засоби захисту рослин. Окремий розділ розповідає про захист ґрунтів від ерозії. А те, що органічне землеробство – це й прибуткова справа, доводять цифри, представлені у розділі «Економічна ефективність органічного землеробства».

Знахідкою не лише для аграріїв, а й для усіх, хто цікавиться історією нашої країни та небайдужий до її майбутнього, хто переймається долею довкілля у нерозривному зв'язку з життям людей, стануть ті сторінки книги, на яких йдеться про становлення й роботу ПП «Агро-екологія», самого Семена Свиридоновича Антонця, його філософію, зустрічі з однодумцями.

Завершують свою працю автори оптимістичними висновками щодо великого значення органічного землеробства для майбутнього всього людства та про високу роль у цьому першопрохідця такого господарювання Семена Свиридоновича Антонця: «Семен Свиридонович переконаний, що на черговому роздоріжжі людство не збочить на манівці самознищення, а вийде на переможний шлях ствердження прогресу й добробуту. Постане завдання виробляти чисту продукцію, яка б не шкодила здоров'ю людей. І цим протоптаним шляхом підуть не сотні, а тисячі послідовників – виробників аграрної продукції в Україні й далеко за її межами. І символічно в цьому сенсі звучать слова українського поета Бориса Олійника: «На таких тримається наш Світ».

Книга «Система органічного землеробства агроеколога Семена Антонця» вже зацікавила читачів. Під час Дня органічного поля багато його учасників придбали нове видання. Авторі сподіваються, що воно стане у пригоді як керівникам і спеціалістам підприємств та організацій аграрного профілю, відомств з охорони навколишнього середовища, так і викладачам та студентам аграрних навчальних закладів, слухачам інститутів післядипломної освіти, всім, хто цікавиться виробництвом екологічно безпечних продуктів для харчування людини, кому не байдужа доля землі й держави.

Галина Озерська

Актуально

Зерно вже у засіках

Завшилося збирання ранніх зернових і зернобобових культур врожаю-2017. Цьогорічні жнива вже вкотре довели, що система органічного землеробства, яку застосовує ПП «Агро-екологія», дозволяє стабільно отримувати добрі врожаї.

Нинішній рік видався непростим для хліборобів. Так, з весни й до збирання урожаю тривала посуха. За чотири місяці випало лише 64 мм опадів, що в 2,5 рази менше за норму. Проблеми загострювалися через тривалу похолодання навесні й спеку влітку. Все це гальмувало розвиток рослин.

Проте, й цього разу модель органічного виробництва «Агро-екології» виправдала себе. Тривала посуха зазвичай призводить до того, що зерно виявляється легким, зморшкватим, неповним, в ньому менше поживних речовин, а в результаті – нижча класність. Але пшениця з наших полів дала врожай важкого, виповненого, якісного зерна. Аналізи засвідчили, що понад 80% його – 1–2 класу. Найвища якість відмічена в озимій пшениці українського сорту Відрода: білок – 14%, клейковина – 28%, скловидність – 50%. Ці показники навіть перевищують норми, встановлені для зерна 1 класу. Вищою за середній показник в області та країні виявилася й урожайність цієї культури.

Отримати такий результат дозволило, насамперед, те, що наша модель органічного землеробства значною мірою спрямована на раціональне використання вологи, яка надходить протягом року. Так, взимку ми живили заходів із снігозатримання. Поверхневий обробіток не руйнує структуру ґрунту, а відтак – залишає вологу з глибоких шарів доступною для коренів рослин. Велику роль зіграло також ранньовесняне боронування озимої пшениці, яке закрило мікрокапіляри ґрунту у верхньому шарі й припинило випаровування вологи через них.

Як почуваються рослини без боронування, можна було побачити на контрольному полі, де такий обробіток не проводили спеціально, щоб

можна було порівняти врожай, отриманий із застосуванням цього прийому та без нього. Сорти тут посяли такі ж, як і на більшості полів, – Відрода й Фаворитку. І хоча за врожайністю вони не підвели, за якістю не змогли піднятися навіть до показників 2 класу. І все це – через інтенсивні випаровування вологи й у підсумку – більшу її нестачу.

Наша модель землеробства сприятлива й для інших культур. Так, крім пшениці озимої, порадувала врожаєм ще одна зернова культура – спелта. Цього року ми висіяли два її сорти німецької селекції. Вони виявилися, як і запевняв німецький селекціонер Карл-Людвіг Нау, посухостійкими і дали врожай понад 40 ц/га, що для цієї культури є дуже високим показником. Також добре вродив ячмінь, давши зерно з високим вмістом білку. Задоволені ми й якістю вівса, жита, ярої пшениці.

Цього року ряд культур був посіяний вперше. Деякі з них ми теж уже зібрали, зокрема, сочевицю, гірчицю на насіння, а також льон двох різновидів – із золотистим і коричневим насінням. Урожаєм цих культур задоволені, а головне – відпрацювали технології їхнього вирощування, що стане у пригоді й у наступні роки.

Цьогорічні жнива проведені в гарному темпі. Так, збирання основної культури – пшениці озимої – тривало менше трьох тижнів. Щоб зібрати зерно якнайшвидше й з найменшими втратами, добре попрацювали механізатори Василь Нечитайло, Віктор Королев'ят, Микола Богомол, Леонід Зубін, Василь Данишук, водії Анатолій Антоненко, Василь Гарячун, Олександр Гетало, Іван Маслівець, Олег Коробка, Володимир Панченко, Іван Коржов, працівники токів Олександр Сидоренко, Юрій Дінець, Богдан Півень, Олександр Дудніченко, Юрій Дмитерко, Олександр Білоус, Микола Курило, Олександр Махіборода, Олександр Німець, Михайло Ковганенко, Станіслав Безуглий, Неля Журилко, Руслан Мунтян. А про те, щоб солома також була вчасно затюкована й вивезена, подбали механізатори Володимир Шеремет, Іван Гетало, водій Василь Лега. Ми дякуємо всім, причетним до збирання урожаю, за звитяжну працю і відповідальне, сумлінне ставлення до нашої спільної хліборобської справи.

Сергій Козін, головний агроном

20 серпня свій день народження відзначив засновник нашого підприємства,

Герой Соціалістичної Праці, Герой України,

Почесний академік Національної академії аграрних наук України,

Хлібороб з великої літери

Семен Свиридонович Антоненко.

Ми дякуємо долі за те, що нам довелося бути сучасниками людини, яка своїми думками і працею все життя трудиться на благо нації й усього людства, тишаємося тим, що на виробництві допомагаємо ідеологу органічного землеробства втілювати його сміливі мрії й плани.

Від усього серця вітаємо Семена Свиридоновича й бажаємо, щоб збулися його найзаповітніші мрії про поліпшення життя всіх людей, шанобливе ставлення до землі з боку кожного аграрія, справедливість, мир і щастя для Української держави.

Здоров'я Вам міцного, довголіття, благополуччя, вірної дружби, сімейного затишку, людської шани, натхнення й удачі в усіх справах!

Дирекція, колектив ПП «Агро-екологія»

14 серпня – день народження у генерального директора ПП «Агро-екологія»

Гліба Віталійовича Лук'яненка – молодого сучасного керівника, новатора, продовжувача хліборобської династії.

Ми щиро вітаємо Гліба Віталійовича та бажаємо успіхів в улюбленій справі, щоб розвивати її з натхненням, радістю і вписати нову сторінку до літопису органічного землеробства.

Чудового Вам здоров'я, безмірного щастя, багато світлих днів, теплого дружнього кола, любові, благополуччя і добра!

Засновники, колектив ПП «Агро-екологія»

Українські сорти і досвід поїхали до Казахстану

Для ознайомлення з системою органічного землеробства, впровадженою в ПП «Агроєкологія», приїжджають люди з усіх куточків земної кулі. Так, нещодавно наше підприємство відвідала делегація казахських аграріїв.

Казахстан – країна, в якій землеробує, де прикласти свої сили, знання й уміння: аграрії господарюють тут на десятках і сотнях тисяч гектарів. Зокрема, підприємства тих 17 керівників і спеціалістів, які завітали до нас, в сумі обробляють близько мільйона гектарів землі на півночі країни. Утім, отримати високі врожаї там складніше, ніж в Україні. Адже влітку спека в тих краях перевищує 40-градусну відмітку, а взимку лютують 40-градусні морози. Крім того, великий перепад температур спостерігається навіть протягом однієї доби. А ще часто допікають посухи. Тому, як розповіли гості, пшениця, наприклад, там дає урожай лише 17–18 ц/га.

Звісно, кожен господар хоче збільшити врожайність. І одна з проблем, з якою вони стикаються, – нестача посівного матеріалу таких сортів, які були б пристосовані до суворих кліматичних умов. Сіють здебільшого місцеві сорти, купують насіння російської, американської, європейської селекції. Проте, в більшості випадків результату це не покращує. Шукаючи витривалі сорти по всьому світові, звернули увагу на Україну. Минулого року почали налагоджувати зв'язки з українськими селекціонерами. І нинішній візит казахських аграріїв до нашої країни пов'язаний із проведенням у Полтавській державній аграрній академії спільного Міжнародного науково-практичного симпозиуму із насінництва й селекції польових культур.

– Насіння українських сортів продається в Казахстані, – розповів організатор поїздки, директор підприємства «Агроком Сервіс» Руслан Рсалиєв. – Але це не просто перепродаж: у цьому є певна ідеологія, наукова складова, адже ці сорти рекомендовані науковою радою до районування в Казахстані. Ще в радянські часи в Україні склалася фундаментальна селекційна школа, а в Казахстані була мережа дослідних станцій, де українські сорти випробовували в польових умовах. Зараз ці зв'язки обірвані. До нас зайшли американські, європейські постачальники насіння. Проте, багато випадків, коли їхні сорти не витримують наших кліматичних, технологічних особливостей і з тріском провалюються. Українська ж селекція – більш гнучка, пластична, має фундаментальні напрацювання зі створення сортів для цілини, холодних регіонів.

Здавалося б, якщо так, – можна закуповувати найкраще українське насіння у потрібній кількості й висівати його в Казахстані. Проте, тамтешні фермери, маючи негативний досвід використання іноземних сортів, з недовірою й пересторогою ставляться й до рослин української селекції. Адже ціна помилки може бути дуже високою. Тому зараз українські сорти там висівають на випробувальних полях площею 100–300 га. Якщо результат задовольнятиме фермерів, площі можна буде розширити.

Не випадково до складу делегації увійшли аграрії-практики. Це саме ті люди, які зацікавилися роботою українських селекціонерів і хочуть вирощувати їхні сорти. Наприклад, заступник директора АП «Багратіон» Данил Воронпай розповів, що в його господарстві експеримент вже дав позитивний результат. Так, у «Багратіоні» 700 га засіяли українським гібридом соняшника, 75 га – кукурудзи. У господарстві розвинене тваринництво: тут є молочна й м'ясна велика рогата худоба, а також олені-марали, яких розводять для отримання цінної лікарської сировини – молодих рогів-пантів. Тому актуальним є питання кормової бази. Отже, гібрид кукурудзи Пивиха вибрали як кормовий. Утім, і його зернова продуктивність виявилася вражаючою для тих умов: 62 ц/га. Загалом же, за словами одного з організаторів симпозиуму з української сторони, директора ТОВ «Полтавський селекційний центр» Миколи Дубенця, українські гібриди кукурудзи вперше посіяли 55 господарств Північно-

Гліб Лук'яненко розповідає про особливості вирощування органічного льону

го Казахстану, отримавши середню врожайність зерна 42 ц/га, а максимальну – 86 ц/га, що для цієї кліматичної зони є відмінним результатом, який аграрії хочуть повторити і в наступні роки.

Отже, представники ряду казахських підприємств, які вже сіють у себе українську пшеницю, кукурудзу, соняшник, вирішили особисто познайомитися з нашими науковцями, на власні очі побачити, як ведеться селекційна робота, як ті чи інші сорти поведуться на полях українських колег. Тож у програмі симпозиуму було і відвідування селекційного Центру Полтавської державної аграрної академії, який очолює відомий селекціонер, доктор сільськогосподарських наук, професор Володимир Тищенко, і наукові дискусії, і поїздки в аграрні підприємства.

Однією з головних подій під час відвідування України став візит до ПП «Агроєкологія». Попри те, що в Казахстані багато землі і є умови для запровадження органічного виробництва, поки що воно в цій країні не розвивається. Щоправда, місцеві аграрії при вирощуванні деяких культур віддають перевагу технологіям, які не потребують внесення великої кількості агрохімікатів, а то й не передбачають їхнього використання взагалі. Є й ентузіасти, які експериментують з повним переходом на органічні технології. Але масове їхнє поширення стримує віддаленість від країн, які є основними споживачами такої продукції, насамперед, європейських. А на внутрішньому ринку поки що немає попиту на органічне. Та, зважаючи на світові тенденції, все може дуже швидко змінитися.

– У Казахстані є певний інтерес до екологічно чистого землеробства з боку фермерів, – зазначив Руслан Рсалиєв. – Але поки що це на початкових стадіях. Водночас, ми стикаємося з тим, що американське насіння пропонують купувати відразу з пакетом хімікатів. Але про наслідки їхнього застосування для ґрунту, про особливості остаточної дії ніхто не говорить. Тому найкраще – це застосування наших традиційних технологій із переходом на органічні.

Тож в «Агроєкологію» всі члени делегації вирушили з ентузіазмом і цілий день провели тут, спілкуючись із керівниками й спеціалістами підприємства, відвідуючи різні підрозділи. З наукової точки зору елементи органічної технології їм пояснювали науковці – кандидат сільськогосподарських наук, професор кафедри землеробства і агрохімії ПДАА, заступник голови Полтавського товариства сільського господарства Микола Опара та доцент кафедри екології Віктор Самородов.

А почалося спілкування в навчальному міжнародному Центрі органічного землеробства. Генеральний директор ПП «Агроєкологія» Гліб Лук'яненко розповів гостям про багаторічну працю засновника підприємства, Героя Соціалістичної Праці, Героя України Семена Свиридоновича Антонця із розробки й впровадження унікальної органічної технології, історію становлення й розвитку господарства, його сьогодення. Презентацію моделі органічного виробництва ПП «Агроєкологія»

провів головний агроном Сергій Козін. Багато її елементів зацікавили гостей, адже актуальні для їхніх підприємств. Наприклад, спільна для Казахстану й України проблема – нестача вологи. Тож методи, які використовують на нашому підприємстві для її збереження, накопичення й раціонального використання можна застосовувати й на казахських полях.

Виявилось, що в господарствах багатьох наших гостей є тваринництво. Тому їм було цікаво ознайомитися з особливостями ведення цієї галузі в «Агроєкології». Змістовну екскурсію для них по МТФ №4 провела заступник генерального директора з тваринництва Оксана Прокопенко. Казахські аграрії ознайомилися з технологією утримання як молочної, так і м'ясної худоби. До речі, їм було, чому дивуватися в нас. Наприклад, один із гостей розводить абердин-ангусів, але – чорних. Червону худобу цієї породи йому бачити не доводилося. Тому зацікавив і сам факт наявності таких тварин, звісно ж – і можливість обмінятися досвідом з розведення м'ясної худоби.

Багато сюрпризів чекало на делегацію під час відвідування тракторних бригад. Так, Гліб Віталійович показав гостям своєрідний музей під відкритим небом, де можна простежити історію розвитку техніки для ґрунтозахисного, а згодом – органічного землеробства, починаючи від перших плоскорізів, пристосованих для місцевих умов. Великий інтерес викликали сучасні агрегати й робочі органи до них, виготовлені за ідеями Семена Свиридоновича Антонця. Жваво обговорювали гості й господарі техніку провідних світових виробників, яка дозволяє зробити органічне виробництво ще сучаснішим, точнішим і результативнішим.

Цікаві дискусії відбувалися й на кожному з полів, де побували члени делегації. Було ві-

друзу зрозуміло, що гості – не новачки в сільському господарстві, а до поїздки ставляться вкрай серйозно, намагаються почерпнути для себе якнайбільше з багатого досвіду, яким із ними ділилися Гліб Лук'яненко і Сергій Козін. Тож їх цікавило все – і особливості вирощування різних культур без хімікатів, і техніка, яку тут використовують, і методи боротьби з бур'янами, шкідниками та хворобами тощо. Одним з важливих питань було й застосування органічних добрив. Особливо вразила усіх технологія переробки гною великої рогатої худоби на компост за допомогою аератора. Від багатьох можна було почути: «Такі б добрива – на мої поля».

Та, звісно, найбільші враження гості отримали не від полів і машин, а від спілкування. І найціннішою була можливість поспілкуватися з Семеном Свиридоновичем Антонцем, який приєднався до делегації на полі, де достигала потужна зелена маса кукурудзи, призначена на силос. Великою удачею було почути з вуст знаменитого аграрія його міркування про ставлення до землі, довкілля, вирішення глобальних проблем. Так, він нагадав про розрахунки вчених, які вважають, що наша планета може прогодувати в кілька разів більше населення, ніж ті 9 млрд. людей, які живуть тут нині. Але ж значна частина цих людей голодують вже зараз. Семен Свиридонович вбачає причину цього в хижацькому ставленні до природних ресурсів, зокрема – землі.

– Чому сьогодні так експлуатують ґрунт? – запитує він. – Біота теж хоче їсти, як все живе. Тому необхідно її годувати. На цьому полі немає хімії вже 40 років. І три останні роки тут був еспарцет. Земля чиста, оздоровлена, біота має достатньо поживи.

Семен Свиридонович розповів гостям, як одного разу в господарство приїхав чиновник високого рангу й залюбувався зеленою масою в кузовах автомобілів – тоді саме йшла заготівля сінажу. «Яке багатство!», – висловив він своє захоплення. Але Семен Свиридонович, показавши на землю, заперечив: «Головне багатство – тут». І пояснив, як працює ґрунтова біота і як від поведінки з нею залежить успіх у органічному землеробстві. Формулою правильного ставлення до землі він поділився і з гостями з Казахстану. А вона проста, хоча втілити її може тільки той, хто любить і розуміє землю. «Землю треба відчувати душею», – порадив знаменитий аграрій.

Хліборобська мудрість Семена Антонця, збереження й розвиток заснованої ним системи землеробства в сучасних умовах припали до душі казахським аграріям. Вони гідно оцінили досягнення ПП «Агроєкологія», подякували господарям за те, що діляться досвідом, не приховують секретів успіху, а навпаки – хочуть, щоб успішними були й інші землероби. І висловили впевненість, що з часом органічна галузь стане популярною і в Казахстані, тож досвід «Агроєкології» стане у пригоді і в тій частині світу.

Ганна Козельська

З казахськими гостями біля Центру органічного землеробства

В. Г. Короленко як ініціатор боротьби за гармонійний розвиток людини

27 липня 1853 року народився письменник-гуманіст Володимир Галактіонович Короленко. Значна частина його життя була пов'язана з Полтавщиною, в тому числі – з Шишацьким краєм. Найбільш відома літературна, публіцистична й правозахисна діяльність В. Г. Короленка. Проте, він чимало зробив і в інших сферах. Так, нещодавно був досліджений його внесок у впровадження й популяризацію фізичного виховання дітей. Статтю на цю тему пропонуємо нашим читачам.

«Товариство сприяння фізичному вихованню дітей» було створено в Полтаві 25 березня 1897 року і протягом наступних 11 років намагалось робити маленьких полтавців здоровими духом і тілом.

Наприкінці XIX – на початку XX століття такі товариства організовувалися у багатьох губернських містах: в Одесі, Києві, Петербурзі, Харкові та інших. У Полтаві в 1905–1908 роках почесним головою цієї громадської організації був видатний письменник та громадський діяч Володимир Галактіонович Короленко. Діяльність цього Товариства розпочалася ще за 3,5 року до його приїзду просвітянина до Полтави, а його участь у роботі, а потім і обрання на посаду почесного голови, зміцнили авторитет організації та розширили її можливості.

Метою діяльності Товариства, згідно з його статутними та звітними документами, виголошувалося «підвищення про виховання фізично та психічно здорової людини», а також формування у свідомості кожного полтавського громадянина необхідності здорового способу життя, що сприяло вихованню гармонійної нації в цілому.

Однією із форм роботи була організація безкоштовних лекцій для дорослих із фізіології та гігієни. Ці лекції були досить цікавими і привертати увагу багатьох полтавців, які хотіли підвищити свій культурно-освітній рівень. Але цінність Товариства полягала в тому, що воно не лише виголошувало вірні теоретичні постулати, а вносило в життя містян реальні та оперативні зміни на краще. Результатами його роботи можна було відразу скористатися на практиці.

На самому початку своєї діяльності керівний орган Товариства – Комітет, внісши на розгляд міської управи клопотання, отримав два майданчики для занять фізичними вправами. Один із них було вирішено використовувати, висловлюючись сучасною мовою, як фітнес-центр. Його облаштували на свіжому повітрі. Інший був призначений для організації рухливих ігор. Але, щоб не розпорошувати кошти, які склалися лише із членських внесків (на початку ця сума була зовсім невеликою – 144 крб.), Комітет обмежився лише організацією роботи на одному майданчику, розташованому у центральній міській частині – Олександрівському, бо він був на той час найбільш доступним для полтавців. Життя підтвердило правильність вибору: з перших днів його охоче відвідували діти з різних районів міста – Подолу, Кобищанів, Нових Будов, Павленок тощо. У самому осерді Полтави гімнастичні вправи на снарядах поєднувалися із рухливими командними іграми.

Але тут засновників спіткали труднощі, перш за все, нестача фа-

хівців, які б мали відповідну освіту та досвід роботи в цій сфері. Тому проведення рухливих ігор вимушено скоротили до двох днів на тиждень. Також більшість дітей, які відвідували майданчик, були не підготовленими до участі в іграх. Крім тлумачення правил гри, для успішної організації дозвілля ще потрібно було досягти дисципліни учасників. Крім того, діти різнилися за рівнем фізичної підготовки, загартованості, спритності тощо. Ці важливі обставини змушувала організаторів надавати перевагу менш складним розвагам, наприклад, розкачуванню на гігантських кроках.

Для упорядкування роботи майданчика та «задня уникнення усіляких негараздів», Комітет Товариства розробив правила користування гімнастичними снарядами та приладами для ігор, де був визначений порядок допуску дітей на майданчик. Так, сюди дозволялося заходити всім дітям від 5 до 15 років, причому соціальне становище до уваги не бралось (до речі, це завжди було принципово для Короленка, саме на таких засадах він влаштовував дитячі ранки та інші види дозвілля для малечі), а діти, що були молодші за 5 років, допускалися на майданчик лише у супроводі дорослих. Комітет запровадив також порядок діяльності членів товариства під час їхнього чергування, положення щодо збереження інвентарю та розкладу роботи майданчика.

Розклад був складений раціонально. Майданчик відкривався за сприятливої погоди щоденно, окрім суботи та неділі, коли парк зазвичай відвідувала чисельна доросла публіка, яка, на думку членів Товариства, певним чином утискала б розваги дітей на майданчику, а діти, у свою чергу, заважали б дорослим відпочивати у парку. Чергові майданчики щоденно проводили приблизний підрахунок користувачів. А відтак, за перший 1897–1898 рік діяльності Товариства зафіксовано 9865 відвідувань за 44 дні роботи. Відповідно, за один день, майданчик відвідувало у середньому 224 дитини. Отже, можемо зробити висновок, що полтавці, особливо із малозабезпечених верств населення, потребували організованого рухливого дозвілля.

Найбільшу симпатію у маленьких полтавців мали вже згадані гігантські кроки, вправи на вибігання та зістрибування із гірки, кеглі, ігри в серсо та з м'ячами. Із командних ігор популярними були «П'ятнашки», «Гонки м'ячів», класичний футбол, а також сюжетно-рольові ігри: «Кіт та миші», «Чорна людина», «Залізні ворота». Доступ на майданчик був вільний, а спортивний інвентар для ігор роздавався безкоштовно. Комітет Товариства звертав увагу на дотримання гігієнічних норм під час роботи майданчика. Так, у посушливі дні, перед початком ігор, майданчик ре-

Володимир Короленко

тельно зрошувався водою зусиллями місцевої пожежної команди або приватних водовозів. А ще чергові пильно стежили за станом здоров'я відвідувачів, негайно видаляючи з майданчика дітей, у яких було помічено симптоми гострих респіраторних захворювань або ознаки уражень шкіри. У деяких випадках таким дітям навіть надавалася медична допомога на дому, що підтверджує гуманні засади, на яких будувалася діяльність Товариства.

Однією з найбільш поширених форм організації дитячого дозвілля на той час були прогулянки і екскурсії. За звітний період 1897–1898 рр. Товариство провело 10 таких заходів. У прогулянках кожного разу брали участь від 200 до 250 дітей, в основному, з тих, що відвідували ігровий майданчик. Ці заходи відбувалися на прилеглих до міста територіях. Учасники екскурсій на практиці вивчали ботаніку, знайомилися із господарським та медичним призначенням рослин, комахами, мешканцями водоймищ, вчилися виготовляти гербарії, здобували навички створення колекцій. Заняття перемежувалися рухливими іграми.

«Полтавське товариство сприяння фізичному вихованню дітей» не припиняло своєї діяльності і взимку. У цей сезон робота полягала в облаштуванні льодової ковзанки. Подолавши певні труднощі з доставки води для заливання ковзанки, обладнання допоміжних приміщень, пошуку коштів на закупівлю ковзанів, встановлення освітлення для роботи у вечірні години, Товариство вже у перший рік свого існування змогло відкрити ковзанку. Комітет Товариства розробив правила користування ковзанкою, де був зазначений розклад її роботи, порядок та умови відвідування. Організоване катання на ковзанах практично відразу набуло величезної популярності серед полтавців. Так, вже у 1899–1900 рр. кількість разових відвідувань ковзанки протягом сезону склала приблизно 18 тисяч. Очевидно, що такому успіху ковзанка була зобов'язана своїм місцезнаходженням у центрі міста, а також тим, що була обладнана (117 років тому!) електричним освітленням та музичним супроводом.

Окрім перелічених форм організації роботи з фізичного виховання, в одному із передмість Полтави було засновано денний притулок-ясла для малолітніх дітей. Діяльність притулку мала на меті не лише організацію харчування дітей незаможних батьків, але й надання малечі медичної допомоги у разі необхідності. Велася також і просвітницька робота серед батьків, яка полягала у поширенні раціональних відомостей з питань фізичного виховання малолітніх дітей. Також Товариство проводило контроль за станом здоров'я та санітарно-гігієнічними вимогами до виховання дітей у ремісничих і промислових закладах. Отже, організація охоплювала різні вікові групи підростаючого покоління: від немовлят до юнаків та дівчат.

У ремісничих та промислових закладах виховували здебільшого педагогічно занедбаних дітей із бідних родин. Віддавали їх туди з метою опанування професії, за сьогоднішніми мірками, доволі рано – у 12–13 років. Надзвичайно гостро на ті часи в Російській імперії стояло питання дитячого алкоголізму, тютюнопаління. Всі зусилля дорослі члени суспільства повинні були спрямувати на виховання у цих дітей вірних моральних принципів, а паралельно з цим – збереження та зміцнення їхнього здоров'я, подолання шкідливих звичок, формування життєво важливих рухових навичок та вмінь, загартування, підготовки до трудової діяльності, дотримання дисципліни. Шляхами досягнення цих прекрасних завдань вбачалося використання гімнастичних вправ, командних рухливих ігор, туризму, дотримання правил особистої гігієни і санітарії, правильного режиму фізичної і розумової праці, використання природних факторів. Товариство вважало, що таким дітям необхідна максимальна увага.

Участь Короленка в роботі організації підтверджують експонати із фондової колекції Полтавського літературно-меморіального музею письменника. Це групове фото членів Товариства та вітальна адреса, написана від Комітету цієї організації. Фото датоване 1904 роком і на ньому ідентифіковані майже всі зображені. Показово, що родина Коро-

ленка представлена відразу двома її членами: самим письменником та його дружиною Євдокією.

Щодо другого експонату, то ця вітальна адреса написана з доволі сумного приводу: ліквідації Товариства. Ось про що говорить текст послання: «Глибокоуважаемый Владимир Галактіонович! Комитет общества С.Ф.В.Д. в своём последнем заседании, заканчивающем ликвидацию онога О-ва, единодушно постановил выразить Вам особую, глубокую благодарность всех членов его – работников Об-ва за то искреннее сочувствие обществу и его задачам, какое доставило Комитету в течение последних лет высокую честь – иметь своим Председателем и руководителем Вас, испытанного борца за человека, за его счастье, за гармоничное его развитие, чуткого знатока детской души и творца чудных детских образов».

Далі автори тексту відзначають, що Короленко глибоко зацікавився життям дітей-ремісників (найбільш важка ланка роботи!), саме це покляло початок діяльності письменника в Товаристві, яка тривала до самого кінця існування організації. Наприкінці документу звучать навіть ліричні нотки: «Расставаясь с Вами, как своим Председателем, Комитет ещё раз просит Вас принять выражение его глубокой благодарности за Ваше участие в его работе, за ту высокую нравственную поддержку, какую оказывали Вы Комитету и всему обществу».

Підписане послання Михайлом Сосновським, особою, яка запросила Володимира Галактіоновича жити у Полтаву, і яка іменується тут «Товарищем Председателя», а далі йдуть 13 підписів членів Комітету, серед яких є і підпис Єлизавети Бем, відомої петербурзької художниці, книжкового ілюстратора, силуетисти із світовим ім'ям. Не виникає сумнівів у тому, що до роботи у «Полтавському товаристві сприяння фізичному вихованню дітей» її долучив Володимир Галактіонович. Вона багато працювала з дітьми й виступала спонсором та меценатом багатьох добродійних проєктів.

Є у фондовій колекції ще один експонат, який стосується теми важливості фізичного виховання дітей та участі у цій благородній справі Короленка. Йдеться про привітальну телеграму Петра Францовича Лесгафта В.Г. Короленку від 14 листопада 1903 р. П.Ф.Лесгафт – фундатор наукової системи фізичного виховання, прогресивний громадський діяч, біолог, лікар, педагог, саме йому історія віддає лаври засновника подібних товариств по всій імперії. Текст телеграми короткий, але красномовний: «Поздравляю дорогого юбиляра, горячо благодарю за то, что учил нас уважать человека. Глубоко уважающий Лесгафт».

Чому була припинена діяльність Товариства сприяння фізичному вихованню дітей у Полтаві, невідомо. 11 років його діяльності привнесли в соціальне і громадське життя міста безліч корисного та потрібного. Почесний голова цієї добродійної організації В.Г.Короленко багато у чому випередив свій час. Він свято вірив у можливість громадських об'єднань людей із гуманними цілями. Ті ідеї, які він сповідував, прийнятні навіть через понад 100 років і ще прислужаться майбутнім поколінням.

*Людмила Ольховська,
провідний науковий співробітник
Полтавського літературно-меморіального музею
В.Г.Короленка.*

Громада

Дні села у дружньому колі

Кінець літа – традиційний час для проведення одного з улюблених свят будь-якої громади – Дня села. Ця подія завжди відрізняється особливою теплою родинною зв'язкою. Вони ніколи не перериваються, а після кожного такого свята стають ще міцнішими. Нещодавно в такій атмосфері родинного свята Дні села відзначили у двох населених пунктах Михайлівського старостату – 19 липня у Порскалівці й 5 серпня у Харенках.

У Порскалівці святкового дня жителі зібралися в центрі села, біля клубу. Тут завжди проходять всі значні події, урочистості. Так і цього разу поважна публіка обшарувалася у затінку під деревами місцевого парку. А от у Харенках свято пройшло в незвичному місці. Сорокаградусна спека зовсім не сприяла проведенню його у центрі цього населеного пункту, де важко сховатися від сонця. Виручив ставок, розташований скраю села. Серед зелених насаджень на його березі знайшлася затишна простора галявина, яку активісти Михайлівського старостату разом із старостою Михайлом Михайликом розчистили, впорядкували, облаштували місцями для глядачів, освітленням і звуковою апаратурою. Вийшов комфортний «зелений» театр з прохолодною тіною під деревами й свіжим вітерцем від води.

Відкриваючи святкову програму, громади сіл привітав староста Михайлівського старостату Михайло Михайлик. Він зробив невеличкий екскурс в їхню минувшину. Порскалівка й Харенки розташовані неподалік одне від одного, тож і історія їхня багато в чому спільна. Так, не викликає сумнівів, що засновані ці села козаками. І були ці козаки міцними господарями, про що свідчить, наприклад, розташування дворів, яке залишається незмінним з давніх часів. Городами вони виходять на луки й ярки з річкою, що дуже зручно для господарювання. А ще тут проходить дорога, яку в народі звуть «опішнянка». Дослідники історії тутешнього краю переконані, що існує вона вже не одне століття, тож бачила і скіфів, і татар, і чумаків, і козаків...

Які б події не відбувалися в країні й світі, торкалися вони й мешканців цих сіл. Так, вони брали участь у війнах і революційних подіях ХХ століття, зазнали розкуркулювання й голодомору, а вже в наш час встали зі зброєю в руках захищати незалежність Вітчизни під час АТО. Розповів Михайло Михайлович і про участь місцевих жителів у розбудові колективного господарювання, створенні МТС, ферм, про їхній звитяжний хліборобський труд у минулі часи й внесок у розвиток органічного землеробства зараз. А ще тутешні люди відрізняються добротою й розумінням проблем і бід інших. Тому й дотепер тут готові прийти на допомогу одне одному, та навіть і незнайомим людям. Так було, коли сюди приїхали переселенці-азербайджанці. Їх прийняли, як рідних, і зараз представники різних національностей живуть тут у дружбі й взаємоповазі.

Усім вам бажаємо мирного неба, доброго здоров'я, бо в мирі ми зможемо змінити життя на краще, - сказав староста. - Нехай щастя, любов і достаток живуть у кожній оселі, у кожній родині.

За багато років проведення Днів села вже склалися певні традиції. Тому під час урочистостей і в Порскалівці, і в Харенках традиційно привітали добрими словами й подарунками найстаршого й наймолодшого жителів, ювілярів, подрузів, які довели любов і повагу тривалим сімейним «стажем», учасників АТО. А потім настав час для розваг. Всі змогли взяти участь у лотереї й послухати чудовий концерт, над сценарієм і програмою якого потрудилися працівники Михайлівського СБК та учасники художньої самодіяльності. Після цього, як годиться, були й танці, і дружнє спілкування, і пригосщення, які ще додали святу тепла й радості.

Доброю традицією стало й дуже уважне ставлення до Днів села з боку керівництва ПП «Агро-екологія», яке завжди допомагає в організації цих свят. Так і цього разу воно надало подарунки для всіх, кого відзначали під час заходів.

*Володимир Михайлець,
художній керівник
Михайлівського СБК*

Свято з радістю й сюрпризами

Переповненим був зал Ставківського будинку культури 12 серпня під час святкування Дня села. Чимало мешканців Ставкового зібралося тут, щоб поспілкуватися, вшанувати найуспішніших трударів, подивитися концерт.

У оригінальному, виконаному в українському народному стилі, залі того дня зібралися і найповажніші жителі села, і молодь, і дітвора. У приміщенні всі відразу звертали увагу на чудову виставку творів талановитих односельців – тут була тонка вишивка, картини у техніці квілінг, букети паперових квітів. Гарному настрою сприяла і сонячна погода, і очікування виступів, і те, що ПП «Агро-екологія» надало працівникам Ставківської філії додатковий вихідний спеціально для святкування.

Урочисте зібрання розпочалося з привітання від начальника управління праці та соціального захисту населення Зінківської районної державної адміністрації Віктора Півня. А потім слово взяв Ставківський сільський голова Володимир Баран. Він звернув увагу на те, що, попри нелегкий час, який переживає країна, громада знаходить можливості для поліпшення й навіть прикрасення життя. Так, уже в нинішньому році в Ставковому з'явився ряд об'єктів благоустрою, які надають селу сучасного й симпатичного вигляду: автобусна зупинка, декоративні скульптури, квіти тощо. Не забувають тут і про більш приземлені, але дуже важливі потреби ставківчан.

Наша сільрада – єдина, де в школі безкоштовно дають пірижки, а пенсіонери безкоштовно лікуються в стоматолога, - зазначив Володимир Баран.

Сільський голова подякував всім, хто бере активну участь у житті громади, – підприємцям, молоді, творчим людям, які із радістю беруться за усі справи із благоустрою – від косіння трави до розпису різних об'єктів.

Слова вдячності за добру роботу жителів Ставкового в органічному виробництві прозвучали й з вуст головного агронома ПП «Агро-

екологія» Сергія Козіна. Він привітав усіх від імені керівництва підприємства й запевнив, що «Агро-екологія» й надалі підтримуватиме громаду.

- Ви довірили нашому підприємству для ведення органічного землеробства ваше головне багатство – землю, - сказав він. - Вже багато років «Агро-екологія» господарює на ній без отрутохімікатів, вирощуючи чисте органічне зерно, підтримуючи й підвищуючи родючість ґрунту. І це є запорукою того, що ця земля родитиме вагомий врожай і надалі, працюватиме на добробут не лише нинішнього покоління, а й Ваших дітей, онуків, правнуків.

Цього дня було чимало сюрпризів. Один із них – грамоти й премії, якими ПП «Агро-екологія» нагородило кращих працівників Ставківської філії. Вручили їх завідувач відділом кадрів філії Юлія Кулик і бухгалтер Ольга Гурін. А учасникам художньої самодіяльності було приємно отримати грамоти районного відділу культури з рук завідувачої Ставківським БК Лідії Півнювої.

З нетерпінням чекали всі святкового концерту. І він не розчарував. Душевно й щиро звучали виступи учасників художньої самодіяльності Ставкового – колективу «Ювілейний батальйон» і молодих виконавців. «Завели» й порадували публіку артисти Полтавської обласної філармонії – гурт «Слов'яни», майстер художнього слова, Заслужена артистка України Наталя Іванченко, солісти Аліна Пилипчук і Микола Гармаш, саксофоніст Денис Зотов. Їхній виступ став святковим подарунком від ПП «Агро-екологія», яке виділило кошти на проведення концертної і розважальної програми.

Але після урочистостей і концерту свято не завершилося. Навпаки, все більше людей сходилося у центр села, щоб відвідати разом з дітьми атракціони, потанцювати, поласувати різними смаколиками, звісно ж – поспілкуватися з друзями й рідними у невимушеній обстановці. Адже День села – свято, яке згуртовує громаду.

Тетяна Огнева

Іменинники серпня

- 4 серпня**
Олег Миколайович КОБЛИК, оператор доїння
- 5 серпня**
Олександр Васильович ЧОРНОБАЙ, слюсар-електрик
- 9 серпня**
Галина Валеріївна НАКАЗНЕНКО, тваринник
- 10 серпня**
Ольга Олексіївна РОСТОВСЬКА, доярка
- 13 серпня**
Артур Вікторович КУЖІЛКО, інженер з охорони праці
Михайло Ярославович НАДИЧ, тваринник
- 14 серпня**
Гліб Віталійович ЛУК'ЯНЕНКО, генеральний директор
Катерина Павлівна ЗАГОРОДНЯ, ветлікар
- 15 серпня**
Алла Михайлівна ОСІПОВА, доярка
- 19 серпня**
Надія Борисівна БАЙКОВА, касир
- 20 серпня**
Семен Свиридонович АНТОНЕЦЬ, засновник ПП «Агро-екологія»
Юлія Миколаївна КУЛИК, завідувача кадрами Ставківської філії
Володимир Петрович ДЯЧЕНКО, водій
Григорій Олексійович ПІВЕНЬ, тваринник
Віктор Іванович САЛО, монтажник
- 23 серпня**
Ольга Михайлівна ПІВЕНЬ, бухгалтер
- 24 серпня**
Микола Іванович СЕРДЮК, слюсар
- 25 серпня**
Оксана Павлівна ОРІШЕЧКО, санітар
- 28 серпня**
Дмитро Федорович БЕЙГУЛ, оператор доїння
- 29 серпня**
Ольга Анатоліївна ЛИТОВЧАК, телятниця
Руслан Іванович КОРЖОВ, оператор
- 30 серпня**
Олександр Дмитрович ЧЕРНИШЕНКО, водій
- 31 серпня**
Василь Васильович ГАРЯЧУН, водій

Щиро вітаємо іменинників та бажаємо миру, злагоди, щастя, успіхів в усіх починаннях.

ДЯКУЮ ЗА ДОПОМОГУ

Від усього серця дякую засновникам і керівництву ПП «Агро-екологія» – Семену Свиридоновичу Антонцю, Антоніні Семенівні Антоньці, Глібу Віталійовичу Лук'яненку за те, що не залишили наодинці з бідною й допомогли мені під час хвороби. Ваші людяність і доброта роблять життя світлішим, а лихо – не таким важким. Здоров'я Вам, довгих літ, успіхів в усьому! Нехай Бог Вас береже!

З повагою, Ганна Лаврушко

Важливо

Небезпечна амброзія

Щорічно через бур'яни у масштабах країни втрачаються мільйони тонн зерна та багато іншої рослинницької продукції. Чільне місце серед рослин, зайвих на полях і в населених пунктах, посідає амброзія полинолиста. Вона є одним із найнебезпечніших карантинних бур'янів, проблема розповсюдження якого набула глобального характеру: амброзія поширена на всіх континентах.

Не оминув цей небезпечний бур'ян і Шишацький район. Рослини амброзії можна зустріти як біля присадибних ділянок громадян, так і біля полів агроформувань.

Амброзія полинолиста – однорічна яра рослина. За зовнішнім виглядом вона дещо нагадує коноплю, а формою та розміром листя схожа на полин гіркий. За сприятливих умов стебло рослини сягає висоти 2–2,5 метра, а її коріння заглиблюється до чотирьох метрів. Стебло і листя опушені. Квітки жовтого кольору, зібрані у колосоподібне суцвіття на верхівках гілочок. Розмножується амброзія насінням, яке утворює у великій кількості. Одна рослина може дати від 80 до 150 тисяч насінин, які зберігають схожість у ґрунті до сорока років.

Свого часу амброзія потрапила до Європи з Америки. Амброзія надмірно висушує ґрунти, витісняє інші рослини, а за великої забур'яненості культурні рослини гинуть. Масове розповсюдження шкідливої рослини також несе велику небезпеку здоров'ю людей. Адже в період цвітіння амброзії її пилок викликає алергічне захворювання, яке отримало назву «амброзійний поліноз».

Пилок, потрапляючи в очі, ніс, бронхи викликає сльозотечу, погіршення зору, підвищення температури тіла, запалення слизових оболонок верхніх дихальних шляхів, призводить до нападів бронхіальної астми.

Поширюється амброзія з транспортними засобами, неочищеним насіннєвим матеріалом, щебенем, тваринами, водою. Амброзія полинолиста засмічує всі польові культури, особливо просапні та зернові, а також розповсюджується біля дворів, на присадибних ділянках, луках, пасовищах, у садах та ползахисних смугах. Добре росте на узбіччях залізничних, автомобільних, ґрунтових доріг, по берегах водоймищ і річок, на пустирях, в канавах, на необроблюваних землях. Її наступ вже став справжнім екологічним лихом для багатьох областей України, в тому числі – й для Полтавщини.

В наших умовах ефективними методами боротьби з амброзією полинолістою є висмикування рослин з корінням та скошування до початку цвітіння. Для припинення поширення цього бур'яну необхідно провести комплекс заходів, а саме:

- повернути увагу населення та громадськості до проблеми засмічення земель карантинними бур'янами;
- виявляти та знищувати рослини амброзії полинолістої всіма доступними засобами;
- керівники агроформувань при завезенні посівного матеріалу обов'язково мають вимагати карантинні документи від виробників насіння.

Фото Ганни Козельської

Звертаюся до керівників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, керівників підприємств, установ та організацій всіх форм власності, підприємців, всіх громадян району і закликаю безпощадно боротися з цим надзвичайно небезпечним бур'яном.

Нагадую, що, відповідно до чинного законодавства у сфері карантину рослин, невиконання згаданих заходів є порушенням правил щодо боротьби з карантинними шкідниками, хворобами та бур'янами. За невиконання Закону України «Про карантин рослин» на порушників чекає притягнення до адміністративної відповідальності.

*Володимир Марюхна,
державний фітосанітарний інспектор
Головного управління Держпродспоживслужби
в Полтавській області*

«АГРО-ЕКО» – науково-виробниче видання ПП «Агро-екологія»

Зареєстровано управлінням у справах преси та інформації облдержадміністрації 25.08.2003 р. Св. ПЛ 596

ЗАСНОВНИК:
Приватне підприємство «Агро-екологія»
ВИДАВЕЦЬ:
Приватне підприємство «Агро-екологія»

ШЕФ-РЕДАКТОР:
С.С. Антоньці
ВІДПОВІДАЛЬНА ЗА ВИПУСК:
Г. А. Козельська

РЕДКОЛЕГІЯ:
А.С. Антоньці,
В.М. Самородов,
К.І. Ярченко,
Ю.Д. Лега.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
38013, Шишацький район,
с. Михайлики, вул. Леніна, 26
тел. (05352) 9-78-59, 9-76-36.
Газета виходить двічі на місяць.
Наклад: 1300 екз.

ВІДДРУКОВАНО
у ТОВ «Видавництво «Миргород»
Зам. №
Розповсюджується безкоштовно.